

Fusies van vennootschappen naar Belgisch recht.

Luc NYS

INHOUD

I. Inleiding - algemeenheden

II. Definities

- A) Algemeen
- B) Onderscheid tussen fusie en opslorping
- C) Verwante begrippen

III. Kenmerken

- § 1. Twee vennootschappen ten minste, moeten vóór de fusie bestaan
- § 2. De fusie impliceert het verdwijnen van minstens één vennootschap, ten minste één vennootschap moet juridisch ophouden te bestaan
- § 3. De vergoeding van de inbreng moet gebeuren in titels die het kapitaal van de nieuwe of opslorpende vennootschap vertegenwoordigen
- § 4. Fusie is een overeenkomst die de wederzijdse toestemming vereist van de betrokken vennootschappen

IV. Voorwaarden om tot fusie te mogen overgaan

Inleiding

- § 1. Overeenstemming van het maatschappelijk doel
- § 2. Overeenstemming van de vennootschapsvorm
- § 2 bis. Het speciaal geval van de P.V.B.A.
- § 3. Overeenstemming van nationaliteit
- § 4. Handhaving van de rechten die door bepaalde vennoten verkregen werden

V. De inbreng van actief en passief van een vennootschap in liquidatie: art. 182 Venn. W.

VI. Praktische realisatie van een fusie

- § 1. Het fusie-ontwerp
- § 2. Opslorping
  - a. in de opgeslorpte vennootschap
  - b. in de opslorpende vennootschap
- § 3. Eigenlijke fusie: oprichting van een nieuwe vennootschap
- § 4. Publikatievereisten
- § 5. De rol van de Bankcommissie

VII. De gevolgen van de fusie

- § 1. Voor de vennoten
- § 2. Voor de schuldeisers van de ontbonden vennootschap
- § 3. Voor de schuldeisers van de opslorpende vennootschap
- § 4. Voor de schuldenaren der ontbonden vennootschap
- § 5. Voor de lopende contracten

I. INLEIDING - ALGEMEENHEDEN

In België bestaat er geen wettelijke tekst die de fusies van vennootschappen organiseert en reglementeert. De term *fusie* vindt men nergens in de Vennootschapswet. Op het ogenblik dat de Vennootschapswet tot stand kwam was men zich er echter wel van bewust dat er zoiets als fusie bestond. Zulks blijkt uit het verslag dat rapporteur PIRMEZ uitbracht in de Kamer van Volksvertegenwoordiging (1). Bij zijn onderzoek naar de bevoegdheden van de Algemene Vergadering noemt hij op :

«de voter, moyennant une majorité spéciale, les modifications laissant la société poursuivre le but pour lequel elle a été constituée, comme une augmentation de capital... l'acquisition d'une nouvelle usine, la fusion avec une société semblable». Nu is het wel zo dat art. 182 Venn. W. toelaat dat het vermogen van een vennootschap in vereffening ingebracht wordt in een andere vennootschap. Zulke verrichting maakt in feite praktisch een fusie uit. Maar opgemerkt moet worden dat de wetgever hier niet bedoelde de fusie op zichzelf, als een kontrakt sui generis, maar als een *liquidatiemanier* : de fusie is een middel, niet een doel. PIRMEZ commentarieert : «peut être un excellent moyen de réalisation» (2).

Zoals hoger opgemerkt, had PIRMEZ het in zijn commentaar over de fusie. Maar wat bedoelde hij met die term? Uit de kontekst, die handelt over de bevoegdheden van de Algemene Vergadering, blijkt dat hij in de fusie een eenvoudige *statutenwijziging* zag, die de geïnteresseerde vennootschappen toeliet hun activiteiten verder uit te oefenen in een verruimd kader, tot stand gekomen door het in gemeenschap brengen van middelen waarover ze elk afzonderlijk reeds beschikten vóór de fusie (3).

VAN RYN definieert de fusie als volgt : «un acte juridique, sui generis, assurant la prolongation de la personnalité d'une société dans une nouvelle entité, où elle continue d'exister» (4). FREDERICQ schrijft in dezelfde zin (5). De bedoelde verrichting zou dus een *fusie van rechts-persoonlijkheden* realiseren (6). In deze optiek zou men aan de fusie dezelfde gevolgen kunnen toekennen als aan een *overgang onder algemene titel*. Gevolg van deze constructie is dan dat de opslorpende vennootschap a.h.w. de opgeslorpte voortzet wat betreft de rechten en plichten van deze laatste. De opslorpende vennootschap is dus een

(1) PIRMEZ, E., *Rapport à la Chambre des Représentants*, in : GUILLERY, J., «Commentaire Législatif» de la loi du 18 mai 1873, blz. 129.

(2) *Parlem. Besch., Kamer*, 1865-1866, blz. 553 ; in die zin : Kh. Brussel, 17.12.1907, *Jur. Comm. Brux.*, 1908, blz. 132.

(3) PIRMEZ, E., *Notes Posthumes*, R.P.S., 1891, blz. 279.

(4) VAN RYN, J., *Principes de droit commercial*, I, Brussel, 1954, nr. 857.

(5) FREDERICQ, L., *Traité de droit commercial belge*, V, Gent, 1950, blz. 1036.

(6) WAUWERMANS, P., *Manuel des Sociétés Anonymes*, Brussel, 1933, nr. 923.

soort erfgenaam van de opgeslorpte, die in casu als *decujus* fungeert. Deze theorie biedt zeker een aantal onbetwistbare voordelen, meer bepaald i.v.m. de rechten van de schuldeisers van de opgeslorpte vennootschap. De vraag moet echter gesteld worden of in het huidige positieve recht een overgang onder algemene titel mogelijk is (7).

Essentieel bij een overgang onder algemene titel, zoals in het erfrecht, is de substitutie van de erfgenaam in de verplichtingen van de *decujus*. Deze substitutie is er niet bij een overgang van een algemeenheid. Wil men hier toch deze substitutie bekomen, dan moet er schuldvernieuwing gebeuren (8). Dit onderstelt het akkoord van de schuldeiser. De enige overgang onder algemene titel die in ons recht georganiseerd is, is de erfopvolging.

Of men analoog mag redeneren bij een fusie is betwistbaar. Immers, de fusie brengt de ontbinding van de opgeslorpte vennootschappen met zich mee. Dit gaat noodzakelijk gepaard met de liquidatie van de betrokken vennootschappen. Met het oog op de liquidatie blijft de ontbonden vennootschap nog verder bestaan als rechtssubject. Dit betekent, aldus RENAULD (9), dat de opgeslorpte vennootschap haar verplichtingen niet zonder toestemming van de schuldeisers kan overdragen op de opslorpente. De fusie realiseert niet van rechtswege de substitutie in de rechten en plichten van de *decujus*, in casu de opgeslorpte vennootschap, hetgeen de karakteristiek is van de overgang onder algemene titel. Men moet dus de overdracht van het passief beschouwen als een *beding ten behoeve van derden*, dat geen schuldvernieuwing teweegbrengt «indien de schuldeiser niet uitdrukkelijk heeft verklaard dat hij zijn schuldenaar die de delegatie gedaan heeft, van zijn verbintenis wil ontslaan» (10). De conclusie van RENAULD is dus dat het hier gaat om de overgang van een algemeenheid van goederen.

Binnen het kader van het huidig Belgisch positief recht lijkt het aangegeven de stelling van RENAULD bij te treden. Men kan niet van een overgang onder algemene titel spreken, zolang zulks niet door de wet voorzien is. VAN RYN en VAN OMMESLAGHE mogen in hun Overzicht van Rechtspraak 1966-71 (11) dan nog beweren dat de fusie in essentie de overgang van het gehele vermogen van de verdwijnende vennootschappen, zowel actief als passief, impliceert, en zeggen dat

(7) RENAULD, J., *Les fusions de sociétés en droit belge*, Rapports aux Colloque International de Droit Comparé, Brussel, 1962; alsook: VAN RYN, J., en VAN OMMESLAGHE, P., *Examen de Jurisprudence 1966-1971*, R.C.J.B., 1973, blz. 547, nr. 78.

(8) DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil Belge*, III, Brussel, 1967, blz. 375, nr. 386.

(9) RENAULD, J., *o.c.*, blz. 49.

(10) Art. 1275 B.W.

(11) VAN RYN, J., en VAN OMMESLAGHE, P., *o.c.*, blz. 547, nr. 78.

«*il en résulte une importante exception à la règle de droit positif selon laquelle les transmissions passives universelles ne se conçoivent qu'en matière successorale*», het is toch wel zeer de vraag of die uitzondering naar huidig recht mogelijk is. Het Hof van Cassatie (12) besliste in zijn arrest van 30 april 1970 dat: «zo de opslorpende vennootschap de rechtsverkrijgende onder algemene titel is van de opgeslorpte vennootschap, daar zij alle activa en passiva van deze vennootschap heeft verkregen, hieruit toch niet moet afgeleid worden dat de opslorpende vennootschap, gelijk de erfgenaam van een overledene, mag geacht worden de persoonlijkheid van de opgeslorpte vennootschap voort te zetten».

In het voorontwerp van wet tot hervorming van het statuut der n.v.'s wordt de fusie geregeld als een rechtsverkrijging onder algemene titel. Dit is ook het geval in het Frans vennootschapsrecht van 1966 (art. 265, 1e lid), in het — inmiddels ter zijde geschoven — Nederlandse ontwerp — B.W. (art. 2.1.12., vierde lid), en in het E.E.G.-voorstel van richtlijn betreffende fusies van naamloze vennootschappen. Maar wat België betreft zijn zodanige wettelijke regelingen nog niet van kracht... Voorlopig moet men bijtreden wat RENAULD zegt: «*le mécanisme de la continuation de la personne relève essentiellement du droit successoral et ne pourrait être transporté en d'autres matières*» (13).

Een wettelijke regeling is hoogst wenselijk, en wel in het voordeel van de overgang onder algemene titel. Deze constructie komt immers ten goede aan de schuldeisers van de opgeslorpte vennootschap, waarover later meer.

II. DEFINITIES

A) Algemeen

Algemeen kan men de fusie definiëren als een rechtshandeling waarbij een vennootschap, in ruil voor aandelen, heel haar vermogen inbrengt in een bestaande of op te richten vennootschap, die eerstgenoemde vennootschap opslorpt (14).

B) Een onderscheid kan gemaakt worden tussen fusie *sensu stricto* en opslorping.

Onder *fusie sensu stricto (combinaison)* verstaat men de verrichting waarbij twee of meer vennootschappen inbreng doen van gans hun

(12) Cass., 30.4.1970, R.W., 1970-1971, kol. 606; Cass., 30.4.1970, Pas., 1970, I, blz. 749; Rev. prat. Not., 1971, blz. 616.

(13) RENAULD, J., en GREGOIRE, A., *Chronique de Jurisprudence en matière de Successions*, J.T., 1969, nr. 57, blz. 84.

(14) RAUCQ, A., *Rép. Not.*, XII/2, nr. 411, blz. 303.

vermogen in een nieuwe vennootschap, en deze inbrengen vergoed worde door aandelen van de nieuwe vennootschap.

In geval van *opslorping* (*absorption*) doet een vennootschap inbreng van gans haar vermogen in een bestaande vennootschap, waardoor de eerste verdwijnt en de tweede haar kapitaal verhoogt om met de aldus gecreëerde aandelen de inbreng te vergoeden.

Deze twee «vormen» van fusie zullen verder samen behandeld worden als «fusie». De fusie *sensu stricto* komt in praktijk weinig voor. Als men de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad naleest, constateert men dat in de periode 1970-1973 geen enkele fusie *sensu stricto* gebeurde. Het aantal opslorpingen bedraagt over dezelfde tijdspanne ongeveer 400.

Wat betreft het probleem van de verdwijnende vennootschap, is het onderscheid van geen belang. Vanzelfsprekend is er wel een verschil bij de praktische realisatie van de fusie, maar daarover later meer.

C. Enkele verwante begrippen.

1° *Splitsing* is de verrichting waarbij een vennootschap gelijktijdig inbreng doet van gans haar vermogen in twee of meer bestaande of op te richten vennootschappen, terwijl zij zelf verdwijnt bij de verwezenlijking van deze inbrengen.

2° *Inbreng van bedrijfstak* bestaat hierin dat een vennootschap inbreng doet in een bestaande of op te richten vennootschap van alle bestanddelen welke in één van haar afdelingen geïnvesteerd zijn, en die op technisch gebied een onafhankelijke exploitatie uitmaken.

3° *Aandelenconcentratie* kan men de operatie noemen waarbij de ene vennootschap alle aandelen verkrijgt van de andere.

Het laatste begrip brengt het probleem van de *vereniging van alle aandelen in één hand* ter sprake. Volgens de vigerende rechtspraak betekent vereniging van alle aandelen in één hand ontbinding van rechtswege (15). Krachtens art. 5 van het voorstel voor een tweede richtlijn (16) zal die oplossing afgeschaft moeten worden. De ontbinding van rechtswege zal vervangen mogen worden door de mogelijkheid van een gerechtelijke ontbinding, op voorwaarde dat een termijn van zes maanden toegekend wordt aan de enige vennoot, zodanig dat deze de situatie kan regulariseren door het opnemen van één of meer nieuwe vennoten (17).

Onder het huidig recht dus wordt de vennootschap ontbonden, en zij

(15) Cass., 5 dec. 1958, *Pas.*, 1959, I, blz. 342; VAN RYN, J., *o.c.*, blz. 241, nr. 344.

(16) *Publ. E.G.*, 24 april 1970.

(17) RONSE, J., *De Vennootschapswetgeving 1973*, Gent, 1973, blz. 78, nr. 163 in voetnoot.

behoudt de rechtspersoonlijkheid slechts voor de behoeften van haar vereffening (Venn. W. art. 178) (18).

Maar de ontbinding betekent niet dat de vennootschap zo maar verdwijnt: ze moet nog vereffend worden. De vereniging in één hand van alle aandelen van de vennootschap in vereffening heeft op zichzelf niet ten gevolge dat de vereffening beëindigd is, noch dat het actief van de vennootschap is overgegaan in het eigen vermogen van de eigenaar van alle aandelen. De rechtspersoonlijkheid van de vennootschap is nog niet verdwenen (19). Volgens hetzelfde arrest moet de enige vennoot in een akte verklaren, akte waarin de vereffenaars tussenkomen ter bevestiging van zijn verklaring, dat de vereffening beëindigd is, dat hij het gehele actief en passief van de vennootschap overgenomen heeft en tot nakoming van al haar verbintenissen zal gehouden zijn. Maar zelfs dan is de vennootschap nog niet volledig verdwenen; ze blijft nog voortbestaan, uitsluitend om door de venootschapsschuldeisers aangesproken te worden in de persoon van haar vereffenaars «*qualitate qua*», tot op het ogenblik waarop de verjaringstermijn van vijf jaren, ingaande vanaf het openbaar maken van het beëindigen van de vereffening, zal verstreken zijn (art. 194, 4° Venn. W.). Volgens het Hof impliceert de mogelijkheid van die rechtsvordering dat de vereffening kan beëindigd worden alvorens alle venootschapsschulden betaald zijn, mits dit zonder bedrog geschiedt. Een ander vonnis (20) besliste dat de vereffening niet gesloten is door de verklaring, in een authentieke akte gedaan, dat alle aandelen zijn verenigd en dat de titularis ervan het actief heeft verkregen onder last het passief uit te betalen.

Het is ook mogelijk, aldus het Hof van Cassatie (21), dat de vereffening niet gesloten is jegens de venootschapsschuldeisers, terwijl ze niettemin tussen de vennoten is beëindigd. Dit was nl. het geval in een venootschap die ontbonden was door het verkrijgen van al haar aandelen door een andere venootschap, terwijl ieder van de aandeelhouders de prijs van zijn aandelen in geld had ontvangen. Deze venootschap, die zodoende tussen haar aandeelhouders was vereffend, bleef als venootschap in vereffening ten aanzien van derden voortbestaan.

Volgens HEENEN (22) is de vennoot, aan wie het overblijvend actief is toebedeeld, een *rechtsverkrijgende onder bijzondere titel*, en is aldus

(18) RONSE, J., *Vennootschapsrecht, Algemeen Deel*, Leuven, Acco, 1970, blz. 88. Ook: SCHRANS, G., *Ekonomisch en Financieel Recht Vandaag II*, Gent, GAKKO, 1973, blz. 15, nr. 9.

(19) Cass., 22 maart 1962, *Pas.*, 1962, I, blz. 807.

(20) Kh. Brussel, 17 maart 1961, bevestigd door: Brussel, 4 april 1962, *R.W.*, 1962-1963, kol. 995 en kol. 1014.

(21) Cass., 26 april 1966, *Pas.* 1966, I, blz. 1077.

(22) HEENEN, J., *Nature des droits de l'associé sur l'actif d'une société commerciale avant et après la dissolution*, R.C.J.B., 1953, blz. 297.

niet gehouden tot de schulden, zelfs niet tot beloop van hetgeen hij verkregen heeft, uitgezonderd de vennoten onder firma en de gecommanditeerden. Van deze opinie week echter het Hof van Cassatie af (23). Het stelde dat de enige aandeelhouder niet gehouden kan zijn op zijn persoonlijke goederen, boven de omvang van het door hem verkregen actief, tot het betalen van de nog niet vereffende vennootschapsschulden. Als conclusie kan men dus stellen dat de overgang van het vennootschapsvermogen op de enige aandeelhouder pas geschiedt ten gevolge van de beëindiging van de vereffening. Maar dit heeft dan ook voor gevolg, aldus HEENEN (24), dat tot aan de sluiting van de vereffening, die alleen afhangt van de beslissing van de enige aandeelhouder, deze schuldeisers geen beslag kunnen leggen op het patrimonium van de vennootschap. M.a.w., de enige aandeelhouder heeft een afgescheiden vermogen, dat slechts door vereffening, en dan automatisch, aangezien hierdoor de rechtspersoonlijkheid ophoudt, versmolten wordt met zijn persoonlijk vermogen.

III. KENMERKEN

§ 1. Twee vennootschappen tenminste moeten vóór de fusie bestaan.

Deze twee vennootschappen moeten vóór de fusie een onafhankelijk bestaan en een eigen activiteit gehad hebben. Er is dus geen fusie :

- wanneer slechts één vennootschap inbreng doet van gans haar vermogen in een nieuwe vennootschap. Dit is herstelling van een vennootschap in vereffening.
- idem, wanneer een vennootschap in vereffening door het verstrijken van haar duurtijd, inbreng doet van gans haar vermogen in een nieuwe vennootschap.
- wanneer de eigenaar van een bedrijf dat geen rechtspersoonlijkheid bezit het gehele patrimonium inbrengt in een bestaande vennootschap.
- wanneer twee akten, verleden op dezelfde dag, inhouden : de eerste oprichting van een vennootschap, de tweede fusie van de pas opgerichte vennootschap met een andere vennootschap, die in vereffening is door het verstrijken van haar duurtijd (25). De reden hiervan is dat de eerste vennootschap geen eigen activiteit gehad heeft. In dit geval is het bestuur van de registratie van oordeel dat de twee akten slechts één verrichting inhouden : de oprichting van een nieuwe vennootschap, waarin inbreng gedaan wordt van het actief en passief van de vennootschap in liquidatie.

(23) Cass., 17 juni 1965, *Pas.*, 1965, I, blz. 1134.

(24) HEENEN, J., *o.c.*, blz. 296.

(25) RAUCQ, A., *o.c.*, blz. 303, nr. 414.

Dit principe werd bekrachtigd door een onuitgegeven beslissing van de Administratie der Registratie dd. 18 april 1928: «*Il n'y a pas fusion de sociétés dans le cas où une seule société fait apport de son avoir à une société qui se crée* (26).

Het hoeft geen betoog dat omvorming van een vennootschap, zoals voorzien in Venn. W. art. 165 e.v., geen fusie betekent. Zelfs het meest belangrijke doel van de fusie, met name concentratie van ondernemingen, wordt niet gerealiseerd i.g.v. omvorming.

§ 2. De fusie impliceert het verdwijnen van minstens één vennootschap, ten minste één vennootschap moet juridisch ophouden te bestaan.

Met andere woorden: de opgeslorpte vennootschap moet ontbonden en vereffend worden (27). Het is dus nodig dat de opgeslorpte vennootschap *heel* haar actief en passief inbrengt. Anders zou het slechts een cessie zijn, die niet noodzakelijk het bestaan van de cederende vennootschap beïnvloedt. Voorbeelden hiervan zijn de inbreng van een bedrijfstak, of nog de gewone inbreng, al dan niet bezwaard met een passief. Nochtans wordt aangenomen dat de opgeslorpte vennootschap slechts haar netto-actief zou inbrengen, en voldoende activa-middelen zou bewaren om haar passief te delgen (28). Voorwaarde is dan wel dat de overeenkomst impliceert dat de opgeslorpte vennootschap verdwijnt na het aanzuiveren van het passief (29). Van hieruit kan men zeggen dat het feit dat een vennootschap haar installaties en personeel verhuurt («*af-fermage*») aan een andere, geen fusie uitmaakt. Associaties en overeenkomsten tussen ondernemingen zijn evenmin fusies. In dit verband zegt WAUWERMANS: «*Si une des sociétés n'apportait que partie de son avoir et continuait à exercer son activité avec le surplus de ses capitaux, il y aurait opération d'augmentation par apports et non fusion.*» (30). Het feit dat de vennootschap die slechts een deel van haar vermogen inbrengt, daardoor niet meer verder zelfstandig kan blijven bestaan, doet niets ter zake (31).

(26) In dezelfde zin: VAN RYN, J., o.c., blz. 508; WERDEFROY, F., *Registratierechten*, A.P.R., Brussel, Larcier, 1964, blz. 662, nr. 1060.

(27) VAN RYN, J., o.c., blz. 508, nr. 852.

(28) RAUCQ, A., *L'enregistrement des sociétés*, Brussel, 1966, blz. 137.

(29) RAUCQ, A., *Rép. Not.*, XII/2, blz. 305, nr. 416 en de aldaar geciteerde rechtsleer.

(30) Rapport faits au nom de la Commission de la Chambre des Représentants, 30 juni 1927.

(31) Rb. Antwerpen, 25 sept. 1913, *J. Port. Anv.*, 1913, I, blz. 245.

§ 3. De vergoeding van de inbreng moet gebeuren in titels die het kapitaal van de nieuwe of opslorpende vennootschap vertegenwoordigen.

Dit wil zeggen dat de vennoten van de opgeslorpte vennootschap vennoot moeten worden in de opslorpende of nieuwe vennootschap. Dus, niet alleen de goederen van de opgeslorpte vennootschap moeten ingebracht worden, maar ook de personen, zij *moeten* vennoot worden in de nieuwe of opslorpende vennootschap (32). Bedoeld wordt uiteraard de vergoeding van de ingebrachte activa in de mate dat ze de schulden der gefusioneerde of opgeslorpte vennootschap overtreffen.

Dit is één van de belangrijkste kenmerken van de fusie, zodanig zelfs dat de rechtspraak niet alleen afgifte van aandelen vereist, maar bovendien dat deze afgifte ernstig is, en niet een andere verrichting verdoezelt, bv. een verkoop, met de bedoeling te ontsnappen aan de fiscus. Het Hof van Beroep te Luik (33) stelde :

«Doit être considéré comme dissimulant, sous les apparences d'un apport pur et simple, une mutation immobilière à titre onéreux, l'acte portant fusion entre deux sociétés anonymes, aux termes duquel les liquidateurs de l'une d'elles déclarent faire apport de tout son avoir et notamment de ses immeubles, à charge par les sociétés fusionnées de supporter les charges incombant à ces immeubles, moyennant un certain nombre d'actions nouvelles de l'autre société *qui se réserve le droit de les racheter à partir d'une certaine date*, lorsqu'il résulte d'un ensemble de circonstances graves, précises et convaincantes, *que la création desdites actions n'a pas été sérieuse et que les auteurs du soi-disant apport n'ont eu d'autre but que de réaliser l'actif de la société dissoute afin de se procurer l'argent nécessaire à l'extinction de son passif.*»

Wanneer een vennootschap haar vermogen afstaat tegen speciën, dan is dat een *verkoop*, geen fusie (34). Evenmin is er fusie wanneer de inbreng vergoed wordt met obligaties. Wanneer een vereffenaar het vermogen van een vennootschap inbrengt in een andere, hetgeen Venn. W. art. 182 toelaat, dan is dat verkoop, indien de overdracht gebeurt in ruil van speciën. Het is een fusie, wanneer de vergoeding van de inbreng gebeurt door middel van aandelen (35).

§ 4. Fusie is een overeenkomst die de wederzijdse toestemming vereist van de betrokken vennootschappen.

De fusie is een meerzijdige rechtshandeling, zij onderstelt wilsovereenstemming. Dit akkoord komt tot stand door de eenzijdige wilsuiting van ieder der algemene vergaderingen afzonderlijk. Volgens de meeste auteurs is de fusie een *onbenoemd contract* (36).

(32) AUGER, *Rev. Soc. Vavasasseur*, 1925, blz. 49.

(33) Luik, 12 juli 1910, *Moniteur du Notariat*, 1919, blz. 330.

(34) BAUGNIET, J., *R.P.S.*, 1961, blz. 303.

(35) Luik, 15 nov. 1922, *Jur. Liège*, 1923, blz. 43.

(36) RAUCQ, A., *o.c.*, blz. 304, nr. 415 en aldaar geciteerde rechtsleer.

Bij *eigenlijke fusie* komt deze beslissing tot uiting door de onderschrijving in de nieuwe vennootschap.

Bij *opslorping* wordt de overeenkomst gesloten tussen enerzijds de vereffenaars (of volmacht dragers) van de opgeslorpte vennootschap en anderzijds de Algemene Vergadering van de opslorpemde vennootschap. In de praktijk nemen gewoonlijk de Raden van Beheer of de afgevaardigden der groepen die de meerderheid vormen, contact om, in de pre-fusieperiode, de fusieovereenkomst te bespreken en voor te bereiden. Deze overeenkomsten kunnen echter slechts van kracht worden wanneer zij de nodige stemmen behalen in de buitengewone Algemene Vergaderingen.

Bijgevolg is er geen fusie als er geen overeenstemming is: zo is het feit dat een vennootschap alle aandelen van een andere vennootschap in haar handen verenigt, geen fusie, hoewel deze situatie grotendeels analoge resultaten kan voortbrengen (37).

Evenmin is er fusie wanneer de inbreng gedaan wordt overeenkomstig art. 182 Venn. W. door de vereffenaar van een vennootschap die *tevorens* ontbonden is door het feit dat het einde van haar duurtijd aangebroken is: de ontbinding en de in-liquidatiestelling moeten m.a.w. geïnspireerd zijn door de voorgenomen fusie (38).

IV. VOORWAARDEN OM TOT FUSIE TE MOGEN OVERGAAN

Inleiding.

Hier worden een aantal voorwaarden besproken, die men traditioneel bij de auteurs vindt. Toch moet vooraf opgemerkt worden dat ze gerelativeerd moeten worden: de overeenstemming van maatschappelijk doel als voorwaarde is niet meer essentieel: enerzijds kan het maatschappelijk doel gewijzigd worden (Venn. W. art. 70 bis) anderzijds is er geen sanctie meer (Venn. W. art. 63 bis). De vennootschapsvorm kan eveneens gewijzigd worden (Venn. W. art. 165). De nationaliteit als essentieel element van de vennootschap werd geweerd door het arrest *Lamot* (39).

In de praktijk stelt men gewoon de op te slorpen vennootschap in vereffening en doet inbreng krachtens Venn. W. art. 182. Sommige auteurs zeggen dat men van dit artikel geen gebruik mag maken om de voorwaarden te ontlopen. Toch blijkt het beter gewoon een *marginale toetsing* in te voeren, met controle van de rechter op de vraag of de

(37) BAUGNIET, J., R.P.S., 1961, blz. 305.

(39) VAN BEIRS, L., R.P.S., 1959, blz. 246; VAN RYN, J., o.c., blz. 508.

(39) Cass., 12 nov. 1965, R.P.S., 1965-1966, blz. 136, nr. 5321.

rechten van vennoten (cfr. het geval Hasselt) (40) en schuldeisers niet in het gedrang gebracht werden.

§ 1. Overeenstemming van het maatschappelijk doel.

Men was van oordeel dat tussen de bij de fusie betrokken vennootschappen een zekere overeenstemming moest bestaan wat betreft het maatschappelijk doel.

Aangenomen werd dat de fusie tussen vennootschappen wier activiteiten *complementair* zijn, op geen bezwaren stuit. In verband met fusies moet men het maatschappelijk doel *breed* interpreteren: het is niet zozeer het doel zelf dat in acht moet genomen worden, dan wel de invloed van de wederzijdse activiteiten van de fusionerende vennootschappen. Als ze mekaar aanvullen, bestaat er een gelijkaardigheid van doel.

Een voorbeeld: Een metaalfabriek fusioneert men een kolenmijn. Hierdoor bekomt de metaalfabriek de nodige cokes op voordeliger wijze. Ze streeft hetzelfde maatschappelijk doel na. De mijn bekomt een zeker afzetgebied: zij ook realiseert haar maatschappelijk doel.

Deze voorwaarde verliest echter veel van haar betekenis, enerzijds door het feit dat het doel van een vennootschap kan gewijzigd worden krachtens Venn. W. art. 70 bis, anderzijds omdat Venn. W. art. 63 bis geen sanctie voorziet.

§ 2. Overeenstemming van de vennootschapsvorm.

De reden van deze vereiste ligt in het feit dat de rechten en verplichtingen van de vennoten verschillen naargelang de diverse vennootschapsvormen. Een vennoot mag niet verplicht worden deel te nemen aan een andere vennootschap waarin hem bv. verplichtingen zouden opgelegd worden die zwaarder zijn dan deze welke hij aanvankelijk op zich genomen heeft. De Algemene Vergadering mag dus niet bij meerderheid beslissen over te gaan tot een fusie met een vennootschap die een andere rechtsvorm heeft.

Maar ook hier geldt dat de vennootschapsvorm vooraf gewijzigd wordt overeenkomstig Venn. W. art. 165 e.v. (41). Een onderscheid moet ook gemaakt worden tussen de Comm. V., N.V., Comm. V. Aand., P.V.B.A., Coöp. V. enerzijds en de V.O.F. anderzijds. In de eerstgenoemde is een meerderheid van 4/5 vereist, en moet de helft van het maatschappelijk kapitaal vertegenwoordigd zijn. In de V.O.F. daarentegen is eenparigheid van stemmen vereist (42).

(40) Zie verder.

(41) BAUGNIET, J., R.P.S., 1961, blz. 310; RAUCQ, A., o.c., blz. 307, nr. 422; RENAULD, J., o.c., blz. 57; VAN RYN, J., o.c., I, blz. 508, nr 853.

(42) Zie ook: art. 168, §§ 1, 2, 4 Venn. W.

Het probleem kan ook op een andere manier opgelost worden, die enigszins buiten het domein van de fusie ligt. Men kan namelijk de vennootschap vervroegd in ontbinding stellen (Venn. W. art. 70) en vervolgens, steunend op Venn. W. art. 182, aan de vereffenaars de nodige volmachten geven om het vermogen van de vervroegd ontbonden vennootschap in te brengen in een andere vennootschap, waarbij een gewone meerderheid voldoende is.

Opgemerkt weze nog dat de vereiste van vormgelijkheid wel erg gerelativeerd moet worden. Uit een onderzoek (43) blijkt dat fusies tussen vennootschappen van verschillende rechtsvorm schering en inslag zijn, en dat voorafgaande omvormingen zo goed als nooit voorkomen.

§ 2 bis. Het speciaal geval van de P.V.B.A.

Men kan de vraag stellen of een vennootschap in vereffening inbreng mag doen aan een P.V.B.A. Venn. W. art. 119, 1° bepaalt immers dat de P.V.B.A. op straf van nietigheid alleen fysieke personen onder haar vennoten mag tellen. Wanneer een P.V.B.A. in de loop van haar bestaan een andere rechtspersoon als vennoot opneemt bij middel van een kapitaalsverhoging meende men dat haar geldigheid daardoor niet in het gedrang gebracht werd, maar dat de kapitaalsverhoging als nietig moest beschouwd worden (44). Zo besliste de burgerlijke rechtbank van Brussel dat de kapitaalsverhoging, gevormd door de inbreng van het kapitaal van een andere P.V.B.A., ten gevolge van een fusie, volstrekt nietig was o.w.v. de schending van Venn. W. art. 119, 122 en 123 (45).

Ondertussen velde het Hof van Cassatie (46) echter een arrest, waarin het stelt dat wanneer de vereffenaars het handelsfonds inbrengen dat aan een N.V. heeft toebehoord, zulks geenszins betekent dat die N.V. als medeoprichter van de personenvennootschap optreedt of de hoedanigheid van vennoot van de personenvennootschap verwerft. Het Hof is ter zake van oordeel dat de vereffenaars niet tussenkwamen om een inbreng te doen tegen toekenning van deelbewijzen aan de N.V. doch enkel om de inbreng van het maatschappelijk patrimonium van de ontbonden N.V., tegen deelbewijzen van de op te richten personenvennootschap, rechtstreeks toe te kennen aan de vennoten van de personenvennootschap. De N.V. nam dus nergens de hoedanigheid van vennoot in de personenvennootschap aan, zodat Venn. W. art. 119, 1° niet geschonden werd. Het Hof argumenteert verder dat uit Venn. W.

(43) Onderzoek van de *Bijlagen van het Belgisch Staatsblad* in de periode 1970-1973, door de seminariegroep Vennootschapsrecht 1973-1974, K.U.L.

(44) VAN RYN, J., o.c., II, nr. 902.

(45) Rb. Brussel, 11 juni 1964, R.P.S., 1966, blz. 22.

(46) Cass., 7 feb. 1975, J.T., 1975, blz. 396.

art. 116 niet volgt dat al wie een inbreng doet in een personenvennootschap, er vennoot van wordt, en dat Venn. W. art. 123 enkel betekent dat al diegenen die bij de oprichtingsakte een inbreng doen, tegen het bekomen van deelbewijzen waarvoor ze inschrijven, niettegenstaande elke strijdige bepaling als oprichters worden beschouwd.

§ 3. Overeenstemming van nationaliteit.

Alleen door eenparigheid van stemmen van alle vennoten zou een vennootschap door middel van fusie kunnen opgeslorpt worden door een vennootschap die een andere nationaliteit bezit. Reden hiervan is dat men de nationaliteit rekende tot de wezenlijke bestanddelen van de vennootschap, die niet mogen gewijzigd worden door een meerderheid in de aandeelhoudersvergadering. In het voorontwerp van de wet houdende de hervorming van het statuut van de N.V.'s, zou absorptie in een vennootschap met een andere nationaliteit wel toegelaten zijn, onder speciale voorwaarden inzake quorum en meerderheid.

In andere landen bestaat die regel van nationaliteitsovereenstemming ook (E.E.G.). Vandaar dat fusies tussen vennootschappen die onder verschillende wetgevingen ressorteren zeer zeldzaam zijn (47).

Thans is er, in overeenstemming met art. 220 van het E.E.G.-verdrag een voorstel van richtlijn tot stand gekomen betreffende fusies van vennootschappen.

Anderzijds kan een Belgische vennootschap wel een vreemde opslorpen, in de veronderstelling dat zulks door de vreemde wetgeving toegelaten wordt. De reden hier is dat zulke verrichting geen nationaliteitsverandering van de Belgische vennootschap veronderstelt. Dergelijke fusies doen zich soms voor in de praktijk (48).

Nochtans moet ook deze vereiste van overeenstemmende nationaliteit gerelativeerd worden, en wel n.a.v. het arrest Lamot (49). Hier stelt het Hof namelijk dat de vennootschap, die volgens de wet van haar maatschappelijke zetel geldig deze zetel overbrengt naar het buitenland (en alzo niet ophoudt rechtspersoon te zijn), de rechtspersoonlijkheid in België niet verliest. Ze blijft bestaan wanneer ze volgens haar statuten (eventueel aangepast) voldoet aan de voorwaarden om van de bekwaamheid te genieten, die het gevolg van de rechtspersoonlijkheid is. Dus ook deze voorwaarde werd aan het wankelen gebracht.

(47) Toch: Agfa-Gevaert. Bijdrage van: MOTTE, B., *Rev. Marché Commun*, 1968, blz. 392.

(48) VAN OMMESLAEGHE, P., *Rev. Marché Commun*, 1968, blz. 400.

(49) Cass., 12 nov. 1965, R.P.S., 1965-1966, blz. 136, nr. 5321.

§ 4. Handhaving van de rechten die door bepaalde vennoten verkregen werden.

De Algemene Vergadering moet de verworven rechten van de vennoten eerbiedigen. Dus, aan de voorrechten behorend tot een bepaalde categorie van aandelen, mag door de fusie geen afbreuk gedaan worden. Wellicht is dit de enige voorwaarde die nog echt overblijft, zij het dan misschien niet meer onder de kwalificatie 'voorwaarde'. Twee beschouwingen hieromtrent :

- 1° De omwisseling van aandelen die het gevolg is van de fusie mag in principe de aandeelhouder van de opgeslorpte of gefusioneerde vennootschap er niet toe dwingen ofwel aandelen bij te kopen (d.w.z. zijn deelname te vergroten) ofwel aandelen te verkopen (d.i. eventueel uit de vennootschap te treden). In de praktijk wordt dit na te streven ideaal niet steeds geëerbiedigd.
- 2° Wanneer verschillende categorieën van aandelen bestaan, met speciale rechten of voorrechten eraan verbonden, gaat de wettelijke bescherming van deze rechten niet verder dan het stemmen met speciale meerderheid in elke categorie aandelen, overeenkomstig art. 71 Venn. W.

In de praktijk, en om de verrichting te vergemakkelijken, zal men dikwijls ter gelegenheid van een fusie, overgaan tot éénmaking van de verschillende categorieën aandelen.

Vaak wordt in de modaliteiten van de fusie voorzien dat twee of meer oude aandelen vervangen worden door één aandeel van de nieuwe vennootschap. Quid met de vennoot die slechts één oud aandeel heeft? Hij zou er moeten bijkopen en hiertoe kan hij niet verplicht worden. Evenmin kan hij gedwongen worden uit de vennootschap te treden, of een regeling te treffen met andere vennoten. De fusie moet dus zo geconstrueerd worden dat de aandeelhouder in de gelegenheid blijft om *alleen* zijn rechten uit te oefenen in de opslorpemde vennootschap. In de praktijk echter houdt men hiermede niet zo veel rekening (50).

In verband hiermee moet het vonnis van de Rb. van *Hasselt* (51) vermeld worden, dat stelt dat de meerderheid van de Algemene Vergadering haar macht misbruikt ten nadele van de minderheid, indien ze de opslorping van de P.V.B.A. goedkeurt, waarbij aan de vennoten van de P.V.B.A. praktisch onverhandelbare titels worden verleend van de nieuwe N.V., en wanneer de rechten van de aandeelhouders belangrijk geringer zijn dan in de vroegere P.V.B.A. In dit geval werd het fusiebesluit vernietigd door de rechtbank. Het is de enige uitspraak in die zin, en tegen het vonnis werd geen beroep ingesteld. In casu werd een gerechtelijke vereffening bevolen.

(50) SCHIKS, G., en VANISTERBEEK, A., blz. 458, nr. 137.

(51) Rb. Hasselt, 2 april 1971, B.R.H., 1971, blz. 1667.

Men kan dit vonnis omschrijven als een geval van *marginale toetsing*, waarbij de rechter controleerde of de rechten van de vennoten geschonden werden.

V. DE INBRENG VAN ACTIEF EN PASSIEF VAN EEN VENNOOTSCHAP IN LIQUIDATIE : VENN. W. ART. 182

In het vorige hoofdstuk zagen we dat in theorie althans de fusioneerende ondernemingen aan bepaalde grondvoorwaarden moeten voldoen, voornamelijk i.v.m. statutair doel, vennootschapsvorm en nationaliteit.

Luidens Venn. W. art. 182 mogen de vereffenaars, met toestemming van de Algemene Vergadering volgens art. 179, het maatschappelijk vermogen van de ontbonden vennootschap inbrengen in andere vennootschappen. Aanvaard wordt dat deze verrichting t.a.v. derden dezelfde rechtsgevolgen heeft als een fusie (52).

De moeilijkheid zit echter in het feit dat de rechtsleer en de rechtspraak aannemen dat deze inbreng kan gebeuren zonder enige beperking, op voorwaarde dat zulks gunstig is voor de liquidatie, en dat er geen sprake is van wetsontduiking. M.a.w., in dat geval kan de inbreng gedaan worden zonder dat voldaan is aan de vereisten i.v.m. statutair doel, vennootschapsvorm en nationaliteit zoals hoger beschreven. De enige voorwaarde die gesteld wordt is dat de vereffenaars aandelen moeten krijgen die een werkelijke waarde moeten bezitten, en dat de vennoten geen zwaardere verplichtingen oplopen dan het geval zou zijn bij een gewone liquidatie.

Wordt, krachtens art. 182, zowel actief als passief ingebracht, en wordt de betrokken vennootschap vroegtijdig ontbonden (art. 182 bedoelt immers niet alleen de vennootschappen die het einde van hun statutaire duur bereikt hebben) en geschiedt daarenboven de betaling van deze inbreng met aandelen, dan zit men in een situatie die technisch zeer dicht bij de fusie aanleunt. Het verschil tussen de eigenlijke fusie en de inbreng krachtens art. 182 zou dan gereduceerd worden tot de beweegredenen van de promotoren. Maar waar ligt de grens? Zal niet elke vennootschap die ontbonden wordt — al dan niet vroegtijdig — trachten de beste manier te vinden om haar actief te realiseren?

Wellicht ligt de verklaring van deze toestand in het feit dat de wetgever, bij het opstellen van art. 182, deze «fusie» niet beschouwde als een doel op zichzelf, maar eenvoudig als een *liquidatiemanier*. Zulks blijkt niet alleen uit het commentaar van PIRMEZ bij dat artikel : «*peut-être un excellent moyen de réalisation*» (53), maar ook uit de

(52) SCHRANS, G., o.c., blz. 27, nr. 22.

(53) *Parlem. Besch., Kamer*, 1865-1866, blz. 553. Zie ook Kh. Brussel, 17 dec. 1907, *Jur. Comm. Brux.*, 1908, blz. 132.

plaats van art. 182, onder de titel «*Afrekening van vennootschappen*». Men kan de vraag stellen of men Venn. W. art. 182 mag gebruiken om daardoor aan de zogenaamde voorwaarden om tot fusie te mogen overgaan te ontsnappen. Hoger reeds werd gewezen op de relativiteit van deze voorwaarden. In de praktijk bekommert men er zich niet erg om: men neemt de eenvoudigste oplossing, en dan komt men bijna automatisch tot art. 182 (54). Men kan dus besluiten dat in de realiteit deze voorwaarden hun betekenis verloren hebben, en dat men ze wellicht beter kan vervangen door een systeem van marginale toetsing, waarbij de rechter nagaat of iemands rechten geschonden werden.

VI. PRAKTISCHE REALISATIE VAN EEN FUSIE

§ 1. Het fusie-ontwerp.

In de praktijk worden de overeenstemmende besluiten van de aandeelhoudersvergaderingen der betrokken vennootschappen om tot een fusie over te gaan voorafgegaan door de onderhandelingen tussen de respectievelijke bestuursorganen, en door het opstellen van een *voorovereenkomst* betreffende de voorwaarden van de fusie. Deze betreft:

- de omwisselingverhouding van de aandelen, hetgeen een grondig boekhoudkundig onderzoek vereist, en een waardebepaling van het vermogen van alle bij de fusie betrokken vennootschappen. Voor dit laatste bestaat er geen algemeen mathematische formule. Veelal houdt men rekening met *balans, rentabiliteit, cash-flow* en *beursnotering*.
- de wijze van uitgifte van aandelen in de opslorpemde of nieuwe vennootschap, en de datum vanaf wanneer ze recht zullen geven op een dividend.
- waarborgen van de rechten van vennoten die verworven rechten genieten.
- verdeling van de mandaten in de Raad van Beheer.

Opmerkelijk is dat het opstellen van zo'n fusie-ontwerp niet verplicht is in België. Het is evenmin voorzien in het voorontwerp van wet betreffende de N.V.'s, omdat het fusieontwerp als zodanig geen *wettelijke* overeenkomst is. Het heeft inderdaad slechts rechtsgevolgen wanneer de aandeelhoudersvergaderingen in de betrokken vennootschappen besluiten tot de fusie.

Deze opvatting is echter vatbaar voor discussie: in de praktijk immers worden de onderhandelingen gevoerd door de Raden van Beheer. Zij

(54) Onderzoek van de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad in de periode 1970-1973, door de seminariegroep Vennootschapsrecht 1973-1974, K.U.L.

maken het fusie-ontwerp en vaak beschikken zij over een meerderheid in de betrokken aandeelhoudersvergaderingen. Het onderscheid tussen de overeenkomst gesloten door de bestuursorganen en de stemming in de algemene aandeelhoudersvergaderingen is dus vrij formeel en kunstmatig.

Het E.E.G.-voorstel van richtlijn betreffende fusies voorziet dan ook *wel* in de verplichting een voorafgaandelijk schriftelijk fusie-ontwerp op te stellen en te publiceren, opdat de vennoten tijdig zouden kunnen kennis nemen van de essentiële voorwaarden van de fusie, en dus met kennis van zaken zouden kunnen stemmen op de Algemene Vergadering.

§ 2. Opslorping.

a. in de opgeslorpte vennootschap.

De fusie onderstelt de voorafgaande ontbinding van de op te sloppen vennootschap. Dit betekent dat men zal moeten overgaan tot een *statutenwijziging* (Venn. W. art. 70). De meerderheid waarmee gestemd moet worden is deze die vereist is voor een statutenwijziging. Op de Algemene Vergadering moet dus minstens de helft van het kapitaal vertegenwoordigd zijn, en de fusie moet goedgekeurd worden met minstens drie vierden der stemmen. Is het vereiste aanwezigheidsquorum niet bereikt, dan is een nieuwe bijeenroeping nodig, en de nieuwe vergadering zal geldig beraadslagen, ook wanneer het quorum niet bereikt is.

1. Op de Algemene Vergadering wordt eerst verslag uitgebracht door de Raad van Beheer en de commissarissen betreffende de wenselijkheid en de modaliteiten van de fusie.

2. Daarna wordt het concreet voorstel tot fusie gedaan d.m.v. inbreng van het ganse vermogen van de opgeslorpte vennootschap in de opslorpente. Het voorstel voorziet dat de opslorpente vennootschap deze inbreng zal vergoeden door een aantal nieuwe, volledig afbetaalde aandelen, die aan de vennoten van de inbrengende vennootschap dezelfde rechten en voordelen verstrekken als de bestaande aandelen. Het voorstel zal eveneens bepalen vanaf wanneer deze aandelen rentegevend zullen zijn, en hoe de omwisselingsvoet vastgesteld is. Ten laatste zal in het fusievoorstel gestipuleerd worden dat de opslorpente vennootschap het passief van de opgeslorpte overneemt, met de daaraan verbonden verbintenissen en verplichtingen, dat zij alle kosten van de fusie en de vereffening zal dragen, en dat ze de opgeslorpte vennootschap, evenals haar vereffenaars, zal vrijwaren tegen elke vordering.

3. Vervolgens beslist de Algemene Vergadering onder opschortende voorwaarde dat de fusie door de buitengewone aandeelhoudersvergadering van de opslorpente vennootschap goedgekeurd wordt onder de gestelde voorwaarden tot :

— vervroegde ontbinding en invereffeningstelling van de eigen vennootschap ;

- benoeming van vereffenaars en vaststelling van hun bevoegdheden en hun bezoldiging ;
- bepaling van de door de aandeelhouders van de eigen vennootschap te vervullen formaliteiten om toegelaten te worden tot de algemene vergaderingen die na de fusie nog zouden kunnen gehouden worden ;
- modaliteiten betreffende het geven van décharge aan de beheerders en commissarissen voor het lopend dienstjaar.

Het is hier de plaats om wat dieper in te gaan op de taak en de bevoegdheden van de *vereffenaars*. Zij zijn aansprakelijk tegenover de vennootschap voor elke afwijking. Voor derden, die geen kennis hebben van het fusieplan, treden zij op als vereffenaars en kunnen zij, in die functie, de vennootschap over de hele lijn verbinden. De derden kunnen deze handelingen aan de rechtspersoon tegenwerpen. De vereffenaars moeten ook het vermogen, actief en passief, inbrengen in de opslorpande vennootschap. Binnen hun opdracht moeten ze ervoor zorgen dat de verschillende partijen die met de vennootschap een rechtsrelatie hadden, recht gedaan wordt. Bovendien mogen ze bij authentieke akte laten vaststellen dat de voormelde opschortende voorwaarde vervuld is en dat de bevoegdheden die hen werden verleend, effectief geworden zijn.

Al de punten van het fusievoorstel worden afzonderlijk besproken en gestemd. De hele procedure geschiedt ten overstaan van een notaris die daarvan een authentieke akte opmaakt waarvan de notulen zullen verschijnen in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad.

b. In de opslorpande vennootschap.

In de opslorpande vennootschap heeft de fusie een *kapitaalsverhoging* voor gevolg. Hier gaat het eveneens om een statutenwijziging (Venn. W. art. 70). Venn. W. art. 34, al. 2 verplicht dat, ingeval een kapitaalsverhoging andere inbrengen dan in geld omvat, een voorafgaand verslag moet opgemaakt worden, hetzij door de commissaris-revisor, of voor vennootschappen waar er geen is, door een bedrijfsrevisor, aan te wijzen door de Raad van Beheer. In dat verslag moet een beschrijving van de inbreng staan, alsook de aangenomen wijze van schatting en de als tegenprestatie toegekende beloning. Voor de P.V.B.A. is er een analoge bepaling (art. 122, 2), niet voor de Coöp. V. De reden van die maatregel is de mogelijke overschatting van de *inbrengen in natura*, wat erge gevolgen kan hebben in de vennootschappen waarvan het vermogen de enige waarborg is voor de schuldeisers: de waarde van het werkelijk vermogen zou lager liggen dan het in cijfers uitgedrukte kapitaal, waarop derden gerechtigd zijn te rekenen. Men is niet gebonden door de besluiten van de bedrijfsrevisoren, maar de sanctie (art. 35, 4° en 123, 6°) bestaat in de hoofdelijke aansprakelijkheid voor de schade die het rechtstreeks en onmiddellijk gevolg is van het ontbreken van de vermelding van de besluiten van de bedrijfsrevisor of van

de kennelijke overschatting van inbrengsten die niet in geld bestaan. Strafsancties zijn bepaald in art. 201, 3° 3° bis. Dezelfde modaliteiten zijn dus van toepassing als voor de opgeslorpte vennootschap.

1. Ook hier is er een verslag van de Raad van Beheer en van de commissarissen over het fusievoorstel en over de voorgestelde inbrengen.
2. Vervolgens wordt er een voorstel gedaan tot fusie met de op te slorpen vennootschap, door middel van inbreng van deze laatste, vooraf in vereffening gesteld, van haar volledig vermogen. Het voorstel komt uiteraard overeen met wat beslist werd in de op te slorpen vennootschap.
3. Onder opschortende voorwaarde dat de fusie verwezenlijkt wordt, verhoging van het maatschappelijk kapitaal d.m.v. uitgifte van nieuwe volledig afbetaalde aandelen, teneinde de inbreng te vergoeden. De bepaling *onder opschortende voorwaarde* kan wegvallen wanneer de inbreng onmiddellijk gerealiseerd wordt door de vereffenaar van de opgeslorpte vennootschap.
4. Eventueel, wanneer aandelen van de opslorpende vennootschap zich bevinden onder de effecten in het bezit van de opgeslorpte, en onder opschortende voorwaarde dat de fusie verwezenlijkt wordt; vermindering van het maatschappelijk kapitaal tot beloop van het bedrag van deze aandelen die met het oog op de fusie vernietigd worden.
5. Eventueel statutenwijziging (naam, samenstelling van de Raad van Beheer, verlenging van de duur van de vennootschap...).
6. Vaststelling van het aantal beheerders en commissarissen.
7. Verwezenlijking van de inbrengen. Nadat de vereffenaars erkend hebben kennis te dragen van de beslissingen door de Algemene Vergadering van de opslorpende vennootschap genomen, alsook van de gewijzigde statuten van deze laatste, vragen ze aan de notaris akte te geven van de verwezenlijking van de opschortende voorwaarde. Daarna doen ze inbreng van het actief en passief van de opgeslorpte vennootschap.
8. Authentieke vaststelling van de werkelijke verwezenlijking van de fusie en van de verhoging (eventueel vermindering) van het maatschappelijk kapitaal van de opslorpende vennootschap (en eventueel vernietiging van de aandelen bedoeld onder punt 4). De akte zal ook bepalingen bevatten i.v.m. de voortzetting van de overeenkomsten waarbij de opgeslorpte vennootschap partij was, subrogatie van de opslorpende in de voorrechten en hypotheeken waarmee de inbreng eventueel bezwaard is, overdracht van de schuldvorderingen die de opgeslorpte vennootschap bezat, de verplichting van de opslorpende vennootschap om het passief van de opgeslorpte te betalen, vrijwaring van de opgeslorpte vennootschap.

De manier waarop de opslorpende vennootschap zich verbindt om alle schulden, lopende contracten en dienstcontracten, aangegaan door de

opgeslorpte vennootschap, na te komen is het beding ten behoeve van derden. RAUCQ (55) geeft o.m. dit voorbeeld van zo'n clauseule :

«De opslorpnde vennootschap moet alle overeenkomsten en verbintenissen eerbiedigen en uitvoeren die de inbrengende vennootschap zou kunnen afgesloten hebben hetzij met alle derden, hetzij met haar personeel, directie, bedienden en arbeiders en ook nog alle overeenkomsten en verbintenissen waartoe de inbrengende vennootschap gehouden is uit welke hoofde ook m.b.t. de ingebrachte goederen, zodat de inbrengende vennootschap uit dien hoofde nooit meer aansprakelijk gesteld of lastig gevallen kan worden.»

Tevens zal de akte modaliteiten bevatten betreffende de vergoeding van de inbreng (X aandelen van de opslorpnde vennootschap tegen Y aandelen van de opgeslorpte) (56). Binnen zekere perken mag de vergoeding ook bestaan uit een opleg in geld, wat nuttig kan zijn om de omwisselingsverhouding zo eenvoudig mogelijk te houden.

9. Tenslotte worden aan de Raad van Beheer van de opslorpnde vennootschap de nodige bevoegdheden verleend om de door de vergadering genomen beslissingen uit te voeren.

Door de notaris worden notulen gemaakt, waarin de hele procedure beschreven wordt. Deze notulen worden gepubliceerd in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad. Ter vergoeding van de gedane inbreng wordt een pakket aandelen overhandigd aan de vereffenaars van de opgeslorpte vennootschap. Dezen verdelen dan achteraf deze aandelen onder de aandeelhouders van de opgeslorpte vennootschap volgens de overeengekomen omwisselingsvoet. Soms duurt dit lang, en worden aan de vereffenaars speciale volmachten gegeven, zodanig dat dezen de aandeelhouders van de opgeslorpte vennootschap tijdelijk kunnen vervangen op de Algemene Vergadering der opslorpnde vennootschap, tot de verdeling beëindigd is.

§ 3. Eigenlijke fusie : oprichting van een nieuwe vennootschap.

De techniek loopt parallel met deze die aangewend wordt bij opslorping, zoals hoger beschreven. Het verschil is dat in dit geval *al* de bij de fusie betrokken vennootschappen vroegtijdig ontbonden en vereffend worden. Verder is alles identiek met het voorgaande : de vereffenaars onderschrijven het kapitaal van de nieuwe vennootschap, doen de inbreng, verkrijgen in ruil hiervoor aandelen en verdelen deze onder de aandeelhouders van de ontbonden vennootschappen.

Nu is het zo dat de voor de N.V. vereiste zeven vennoten op het eerste gezicht een probleem kunnen vormen. Immers wanneer twee vennootschappen d.m.v. fusie een nieuwe vennootschap willen oprichten, zijn er slechts 2 oprichters : de beide vennootschappen in liquidatie.

(55) RAUCQ, A., o.c., blz. 315.

(56) Bv. : Fusie GB - Inno - BM, nota verschenen in : Bijlagen van het Belgisch Staatsblad, 26 juni 1974 ; Brochure uitgegeven door GB - Inno - BM, blz. 3 (oktober 1974).

Nochtans is er hier geen probleem : voor de oprichting zijn 2 vennoten voldoende, maar dan zijn de oprichters niettegenstaande elk strijdig beding hoofdelijk aansprakelijk tegenover de belanghebbenden wegens alle maatschappelijke verbintenissen, aangegaan vóór de vennootschap minstens 7 vennoten telde (Venn. W. art. 35, 1°). Rekening moet gehouden worden met Venn. W. art. 104, dat bepaalt dat de ontbinding op verzoek van elke belanghebbende moet uitgesproken worden wanneer er 6 maanden verlopen zijn sedert het tijdstip, waarop het getal der vennoten tot minder dan 7 vennoten is gedaald.

Bovendien moet hier het hogervermelde recente Cassatie-arrest (57) vernoemd worden, waar het Hof stelt dat de vereffenaars enkel tussenkwamen om de inbreng van het maatschappelijk patrimonium van de ontbonden N.V., tegen aandelen van de op te richten personenvennootschap, *rechtsreeks* toe te kennen *aan de vennoten* van de personenvennootschap.

§ 4. Publikatievereisten.

Zoals hoger vermeld, geschiedt de publikatie van de fusieakte in de Bijlagen van het Belgisch Statasblad. Venn. W. art. 12 legt op dat de notulen neergelegd worden op de griffie van de Rechtbank van Koophandel van het rechtsgebied waarin de vennootschap haar maatschappelijke zetel heeft. In geval van fusie met oprichting van een nieuwe vennootschap is Venn. W. art. 10 toepasselijk. Meestal worden de akten van de opslorpande en van de opgeslorpte vennootschap samen gepubliceerd.

§ 5. De rol van de Bankcommissie.

Opgericht door het K.B. van 9 juli 1935, is het doel van de bankcommissie enerzijds *de instandhouding van een evenwichtige kapitaalmarkt*, anderzijds *de bescherming van het belegend publiek*. Haar bevoegdheden zijn eerder beperkt, maar haar moreel gezag is hoog, zodanig dat haar pseudo-wetgeving algemeen gevolgd wordt.

De Bankcommissie acht zich niet wettelijk bevoegd om de fundamentele voorwaarden van een fusie of de aan de vennoten verstrekte informatie te beoordelen, zelfs al gaat het om vennootschappen die een publiek beroep op het spaarwezen hebben gedaan (58). Toch wordt ze regelmatig geraadpleegd door de belanghebbenden. De oorzaak hiervan ligt in de contacten die noodzakelijkerwijze tot stand komen tussen de Bankcommissie en de vennootschappen die een publiek beroep op het spaarwezen doen, evenals in de verplichting een dossier voor te leggen,

(57) Cass., 7 febr. 1975, *J.T.*, 1975, blz. 396.

(58) *Jaarverslagen van de Bankcommissie*, 1972-1973, blz. 146.

wanneer opneming in de beursnotering gevraagd wordt van de nieuwe, ingevolge de fusie gecreëerde effecten. De Bankcommissie kan aldus adviezen formuleren, o.a. in verband met de rechten, verbonden aan de uitgegeven effecten.

Aangezien de fusie niet door een sluitende wetgeving geregeld is, is de Bankcommissie van oordeel dat de beheerders van de fusionerende vennootschappen spontaan zelf maatregelen moeten treffen ter bescherming van de belangen der diverse partijen. Een eerste verplichting is het informeren van de betrokken Algemene Vergaderingen, nopens de wenselijkheid van de fusie, de patrimoniale toestand, de aangenomen ramingsmethodes, de gevolgen van de fusie voor de aandeelhouders. De Bankcommissie beveelt de opstelling aan van een verslag door de bedrijfsrevisor, ook voor de opgeslorpte vennootschap (de opstelling van dat verslag is alleen voor de opslorpende vennootschap verplicht) (59). Een verslag door de Raad van Beheer en een dubbele revisorale interventie zijn voorzien in de derde richtlijn van de E.E.G. De Raden van Beheer moeten de fusie verantwoorden. Eveneens moeten de criteria, aangewend voor het bepalen van de omwisselingsvoet, evenals de modaliteiten van de tenuitvoerlegging gemotiveerd worden. Precieze aanwijzingen moeten verstrekt worden over de gevolgen van de fusie in de rekeningen van de opslorpende vennootschap. Algemene criteria voor de raming zijn er niet; dit moet gebeuren naar billijkheid en volgens de eisen van de goede trouw. Beurskoersen moeten getoetst worden op hun representativiteit. De criteria moeten toegepast worden op de identieke grondslagen: geconsolideerde winst mag men niet plaatsen tegenover ongeconsolideerde; winst na belasting niet tegenover belastbare winst. Als het gemiddelde van diverse criteria gebruikt wordt, moet men ervoor opletten dat ze niet fundamenteel worden beïnvloed door dezelfde factoren. De Bankcommissie raadt bijzondere gestrengheid aan wanneer het gaat om afhankelijke vennootschappen: wanneer de ene afhangt van de andere, of wanneer ze beide afhangen van een derde vennootschap die in elk van de twee een belang heeft met verschillende densiteit. De voorlichting van de Algemene Vergadering moet objectief en volledig zijn, en de promotoren mogen zich niet laten leiden door hun eigen belang (60). Ze moeten de nodige maatregelen nemen om beursspeculaties te vermijden. Daarom raadt de Bankcommissie een zo groot mogelijke discretie aan i.v.m. de fusieprojecten. Het is ook nodig dat de promotoren geen invloed uitoefenen op de beurs, dank zij inlichtingen waarvan zij alleen kennis hebben: deze verrichtingen zouden immers ten nadele van minder goed geïnformeerden, nl. de geïsoleerde aandeelhouders, uitvallen.

(59) *Jaarverslagen van de Bankcommissie*, 1966, blz. 142.

(60) *Jaarverslagen van de Bankcommissie*, 1954-1955, blz. 92.

VII. DE GEVOLGEN VAN DE FUSIE

§ 1. Voor de vennoten.

De vennoten van de ontbonden vennootschap worden vennoot in de opslorpende of in de nieuw opgerichte vennootschap. De aandelen van deze vennootschap worden hen overhandigd door de vereffenaars, op basis van de vastgestelde omwisselingsverhouding. Eventueel is er een beperkte bijbetaling in geld (61).

De *minderheidsaandeelhouders* moeten het regelmatig genomen besluit van de Algemene Vergadering naleven. Hun bescherming is niet verzekerd door speciale garanties. Ze kunnen slechts een vordering laten gelden wanneer het besluit niet regelmatig werd genomen, zowel wat betreft de vormvereisten als wat betreft de voorwaarden om tot fusie te mogen overgaan (bv. niet naleven van de vereiste meerderheid e.d.), of i.g.v. bevoegdheidsafwending.

Zoals ieder meerderheidsbesluit van de Algemene Vergadering kan het fusiebesluit naar zijn inhoud ter toetsing aan de rechter worden voorgelegd. Deze toetsing van het besluit aan de eisen van goede trouw is de zgn. marginale toetsing. Wanneer het besluit, ook al werden bij de totstandkoming ervan alle vereisten van formeel recht nageleefd, naar de inhoud of het oogmerk kennelijk indruist tegen de goede trouw, of, anders uitgedrukt een daad van machtsafwending is, of misbruik van meerderheidspositie ter Algemene Vergadering uitmaakt, kan het door de rechter vernietigd worden (62).

Onze wetgeving kent geen *recht van terugtrekking* der minderheidsaandeelhouders; het E.E.G.-voorstel voorziet evenmin een recht van terugtrekking.

§ 2. Voor de schuldeisers van de ontbonden vennootschap.

De fusie mag de rechten van de schuldeisers van de ontbonden vennootschap niet schenden. Zij kunnen hun rechten laten gelden t.o.v. de ontbonden vennootschap, die blijft voortbestaan voor de behoeften van haar vereffening (Venn. W. art. 178). Voor hen is de fusie een *«res inter alios acta»*: zij is t.o.v. de schuldeisers geenszins een novatie, aangezien de novatie door vervanging van de schuldenaar impliceert dat de schuldeiser daarmee akkoord gaat. Het volstaat niet dat de opslorpende vennootschap publiek verklaart dat ze alle schulden van de opgeslorpte overneemt: als de schuldeiser geen afstand doet van zijn actie tegen de vennootschap in liquidatie, zijn er twee debiteurs i.p.v.

(61) Er is geen sprake van fusie zo de vergoeding van de inbreng geschiedt in geld alleen of obligaties, cfr. supra.

(62) Zie Kh. Hasselt, 2 april 1971, *B.R.H.*, 1971, blz. 667.

één (creatie van schuld, maar geen tenietgaan). De schuldeiser behoudt dus al zijn rechten t.o.v. de ontbonden vennootschap (63). De schuldeisers zullen verhaal kunnen uitoefenen op de aandelen, uitgegeven ter gelegenheid van de fusie zolang deze zich in het patrimonium van de ontbonden vennootschap bevinden. Zijn er geen vereffenaars expliciet aangeduid, dan worden de beheerders, in functie op het ogenblik van de fusie, als dusdanig beschouwd (Venn. W. art. 180).

Indien zij bedrieglijke benadeling kunnen aantonen, zijn de schuldeisers in staat om de fusie d.m.v. een *Actio Pauliana* aan te vechten, hetgeen ten gevolge zal hebben dat de fusie aan hen niet tegenstelbaar wordt. Pas nadat de fusie niet-tegenstelbaar tegen hen verklaard is, kunnen ze zich verhalen op de ingebrachte goederen, of hun tegenwaarde, indien restitutie in natura niet meer mogelijk is (64).

De *Actio Pauliana* maakt kans aanvaard te worden wanneer in hoofde van de opslorpende vennootschap het passief groter is dan het actief, omdat in dat geval de fusie de insolabiliteit van de vennootschap-debiteur vergroot (65).

De vereffenaars die nalaten de nodige maatregelen te nemen voor het betalen van het passief, zijn aansprakelijk t.o.v. de schuldeisers (66). Wanneer de vereffening gesloten is, dus na verwezenlijking van de inbrengen en uitkering der aandelen van de opslorpende of nieuwe vennootschap, en deze sluiting overeenkomstig Venn. W. art. 188 gepubliceerd werd, blijven de vereffenaars «*qualitate qua*» gedurende vijf jaar aansprakelijk t.a.v. de rechtshandelingen der schuldeisers van de ontbonden en vereffende vennootschap (Venn. W. art. 194, 4°). Tijdens deze periode bezit de vereffende vennootschap nog uitsluitend een «passieve rechtspersoonlijkheid», d.w.z. dat ze in de persoon van haar vereffenaars nog door de schuldeisers mag aangesproken worden en zich in rechte mag verweren, maar dat ze zelf geen vorderingen meer mag instellen. Deze termijn bestaat alleen ten voordele van de schuldeisers.

Men aanvaardt algemeen dat de schuldeisers van de ontbonden vennootschap verhaal kunnen uitoefenen op de opslorpende vennootschap (67). De reden kan men meestal vinden in de fusie-akte zelf, doordat deze vaak een beding ten behoeve van derden zal bevatten. Door het aanvaarden van deze akte heeft de opslorpende vennootschap zich gebonden tot het betalen van de schulden. Volgens RENAULD ligt de reden ook in het feit dat de opslorpende vennootschap een univer-

(63) Rb. Brussel, 10 juni 1903, R.P.S., 1904, blz. 63.

(64) RENAULD, J., o.c., blz. 58; SCHRANS, G., o.c., blz. 37, nr. 36.

(65) VAN RYN, J., o.c., I, blz. 512; Cass., 5 juni 1902, Pas., 1902, I, blz. 264.

(66) Rb. Brussel, 21 jan. 1903, R.P.S., 1903, blz. 287.

(67) Gent, 29 juni 1901, Pas., 1902, II, blz. 60; Brussel, 6 dec. 1935, R.P.S., 1936, blz. 20; Luik, 31 maart 1939, R.P.S., 1939, blz. 294; Brussel, 3 okt. 1953, Res et jura immobilia, 1954, blz. 487; Luik, 5 jan. 1959, R.P.S., 1959, blz. 228, nr. 4840.

saliteit heeft overgenomen, waarvan ze van rechtswege het passief moet dragen (68). Men kan dus zeggen dat de schuldeisers voortaan twee debiteurs hebben naar hun keuze: de ontbonden vennootschap enerzijds, de opslorpemde of nieuwe vennootschap anderzijds. Doch t.a.v. deze laatste vennootschap komen ze uiteraard in concurrentie met haar overige schuldeisers, ook wat betreft de goederen ingebracht door de opgeslorpte vennootschap, onder voorbehoud van een Pauliaanse vordering in te stellen zo de fusie hun rechten bedrieglijk benadeelt. Tenslotte heeft de algemene vergadering van obligatiehouders luidens Venn. W. art. 93 het recht toe te staan dat aandelen in de plaats van de schuldvorderingen der obligatiehouders worden gesteld. Deze aandelen mogen effecten van een andere vennootschap zijn, in casu van de opslorpemde of nieuw opgerichte vennootschap (zulkz blijkt uit de voorbereidende werken van de wet van 30 oktober 1919).

§ 3. Voor de schuldeisers van de opslorpemde vennootschap.

Dezen kunnen er zich niet tegen verzetten dat de opslorpemde vennootschap de schulden van de ontbonden overneemt, net zoals een schuldeiser niet kan beletten, behalve i.g.v. fraude, dat zijn debiteur nieuwe schulden aangaat. Zij zullen dus moeten dulden dat de schuldeisers van de ontbonden vennootschap met hen in concurrentie komen, tenzij ze de Actio Pauliana kunnen instellen, omdat de fusie frauduleus is in hun opzicht. Dit zou het geval zijn wanneer het passief van de opgeslorpte vennootschap groter is dan haar actief, omdat daardoor de solvabiliteit van de opslorpemde vennootschap in het gedrang komt (69).

§ 4. Voor de schuldenaren der ontbonden vennootschap.

B.W. art. 1690 vereist de *betekening* van de overdracht aan de schuldenaar, of diens aanvaarding van de overdracht in een authentieke akte. Geldt deze regel ook i.g.v. fusie? De rechtspraak is verdeeld (70), doch het lijkt dat de bekendmaking van de fusie in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad mag gelijkgesteld worden met de betekening van B.W. art. 1690. De vonnissen van Brussel (23.5.1907 en 29.11.1911) en het arrest van Luik (15.6.1921) steunen daarbij op het feit dat de fusie de overgang van een universaliteit teweegbrengt. Merken we op dat, zoals hoger gezegd, de doctrine het niet eens is over de vraag of het om een universaliteit of om een overgang onder algemene titel

(68) RENAULD, J., *o.c.*, blz. 61; SCHRANS, G., *o.c.*, blz. 38, nr. 36.

(69) VAN RYN, J., *o.c.*, I, blz. 512, nr. 860.

(70) Bevestigend: Brussel, 30 sept. 1954, *R.P.S.*, nr. 4482. Ontkennend: Kh. Brussel, 15 dec. 1941, *R.P.S.*, 1947, blz. 309; Luik, 15 juni 1921, *J. Liège*, 1921, blz. 264; Rb. Brussel, 23 mei 1907, *P.P.*, 1907, nr. 988; Rb. Brussel, 29 nov. 1911, *P.P.*, 1912, nr. 436.

gaat. Aangezien zowel in de E.E.G.-richtlijn als in het nieuwe voorontwerp geopteerd wordt voor de overgang onder algemene titel, zal wellicht deze rechtspraak op losse schroeven komen te staan. Het lijkt nochtans beter dat B.W. art. 1690 soepel geïnterpreteerd wordt, en dat de publikatie in de *Bijlagen van het Belgisch Staatsblad* volstaat als betekening, dit o.w.v. redenen van eenvoudigheid.

Een vaste rechtspraak heeft de vereisten van B.W. 1690 aanzienlijk gemilderd voor de cessie in het algemeen: de gecedeerde schuldenaar, noch de andere derde, kunnen de niet vervulling van de formaliteiten van B.W. 1690 *niet* invoeren wanneer zij, al ware het impliciet, op zekere wijze de cessie hebben erkend (71).

De vereffenaars van de ontbonden vennootschap mogen de schuldenaren aanspreken tot de sluiting van de vereffening. Hierna mogen ze niet meer vorderen: na bekendmaking van de sluiting heeft de ontbonden vennootschap nog slechts een *passieve* rechtspersoonlijkheid, en kan zij geen enkele juridische daad meer stellen (72).

Merken wij nog op dat, wanneer de vereisten van B.W. art. 1690 niet moeten vervuld zijn, daarentegen de onroerende goederen die ingebracht werden ter gelegenheid van de fusie wel moeten overgeschreven worden op het hypotheekkantoor (Hyp. W. 16 dec. 1851).

§ 5. Voor de lopende contracten.

Indien de fusie beschouwd wordt als een *overgang onder algemene titel* (wat in de toekomst het geval zal zijn), dan heeft ze van rechtswege ook de overgang van de lopende contracten tot gevolg, en dan is er geen probleem. Als men ze daarentegen beschouwt als de overgang van *een universaliteit*, en zulks moet onder het huidig recht, dan staat men voor het probleem dat de opgeslorpte vennootschap ten gevolge van haar ontbinding en fusie niet in staat is om aan haar contractuele verplichtingen te voldoen. De tegenpartij zou dus contractbreuk kunnen invoeren en schadevergoeding vorderen. De fusie, naar huidig recht, realiseert niet op zichzelf de overdracht van de lopende contracten (73). Deze zienswijze houdt echter te weinig rekening met de economische werkelijkheid. In de regel zullen de lopende contracten voortgezet worden, behoudens wanneer ze «*intuiti personae*» aangegaan werden. Dan moet er een uitdrukkelijke stipulatie zijn, willen ze voortgezet worden.

(71) Cass. 22 feb. 1952, *Pas.*, 1952, I, blz. 367; Cass. 3 sept. 1959, *Pas.*, 1959, I, blz. 1; Cass. 18 jan. 1968, *Pas.*, 1968, I, blz. 634.

(72) VAN RYN, J., *o.c.*, II, nr. 1119.

(73) Brussel, 30 sept. 1954, *R.P.S.*, 1955, nr. 4482; Brussel, 23 mei 1907, *P.P.*, 1907, nr. 988; contra: VAN RYN, J., *o.c.*, I, nr. 858.

Wat betreft de *bedienden- en arbeidscontracten*, is de fusie als dusdanig voldoende reden tot contractbreuk. Bepaalde rechtspraak is van oordeel dat in het contract rekening moet gehouden worden met een eventuele fusie (74).

Thans neemt men vrij algemeen aan dat de ontbinding van de vennootschap geen reden van heirkraft is die een arbeidsovereenkomst kan breken (75). De arbeidsovereenkomst blijft volwaardig en onveranderd voortbestaan met alle rechten en plichten eraan verbonden. De bedoeling van het overnemen van alle goederen is het verder exploiteren van de onderneming. Het doel waarvoor het bedrijf was bestemd wordt niet gewijzigd. Welnu, tot het wezen van de onderneming behoren essentieel ook de arbeidsverhoudingen. Tewerkstelling is onontbeerlijk voor de onderneming, daarom moet ze ook samen met de andere elementen overgenomen worden. De oorzaak van de arbeidsverhouding ligt niet in de verhouding werkgever-werknemer, maar in de verhouding onderneming-werknemer. Een bediende bv. sluit wel een arbeidsovereenkomst af met een bepaalde werkgever, maar gaat daardoor de verbintenis aan in een bepaalde onderneming te gaan werken. Zolang deze blijft bestaan, blijft ook de arbeidsverplichting bestaan, ongeacht de wijzigingen die zich naderhand voordoen in de rechtspersoonlijkheid van de werkgever. Men kan trouwens analoog redeneren met de wet op de arbeidsovereenkomsten, waarin gesteld wordt dat de dood van de werkgever geen voldoende reden meer is om de arbeidsovereenkomst te breken.

(74) Brussel, 30 okt. 1933, P.P., 1935, nr. 204. Zie ook J.T., 1958, blz. 311.

(75) STEYAERT, J., *Arbeidsovereenkomst - handarbeiders en bedienden*, A.P.R., Gent, Story, 1973, nr. 710 e.v.